

ОСНОВНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Транснаціональні корпорації – найпотужніші компанії, які проникають в усі галузі економіки, займають провідне місце в світовій економіці та політиці. В роботі розглянуто позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК в умовах інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки. Встановлено, що масштабні наслідки діяльності ТНК відіграють значну роль як в світовій економіці, так і в міжнародному політичному житті держав.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, глобалізація, інтернаціоналізація, світова економіка.

Транснациональные корпорации – самые мощные компании, которые проникают во все отрасли экономики, занимают ведущее место в мировой экономике и политике. В работе рассмотрены положительные и отрицательные стороны деятельности ТНК в условиях интернационализации и глобализации мировой экономики.

Установлено, что масштабные последствия деятельности ТНК играют значительную роль как в мировой экономике, так и в международной политической деятельности государств.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, глобализация, интернационализация, мировая экономика.

Transnational corporations – the most powerful companies which get to all industries of economy and take leading seat in a world economy and policy.

In work the positive and negative sides of activity of TNK are considered in the conditions of internationalization and globalization of world economy.

It is set that the global consequences of activity of TNK act considerable part both in a world economy and in international political activity of the states.

Keywords: multinationals corporations, globalization, internationalization, world economy.

Постановка завдання. Сучасна світова економіка характеризується стрімким процесом транснаціоналізації і чіткою тенденцією до інтеграції національних економік. Головною рушійною силою в цьому процесі виступають транснаціональні корпорації (ТНК).

Сьогодні жодний значний процес у світовій економіці не відбувається без участі ТНК. Транснаціональні корпорації визначають динаміку і структуру світового ринку, рівень конкурентоспроможності на ньому, а також міжнародний рух капіталу та передачу технологій (знань). ТНК відіграють головну роль в інтернаціоналізації, що сприяє посиленню виробничих зв'язків між підприємствами різних країн. На долю таких корпорацій припадає основна частина міжнародних прямих інвестицій і міжнародної торгівлі. Саме тому, вони з одного боку є продуктом міжнародних відносин, що швидко розвиваються, а з іншого – могутнім механізмом впливу на міжнародні відносини.

Визначальна характеристика ТНК охоплює не лише кількісне зростання транснаціонального монополістичного капіталу – збільшення частки корпорацій, їх активів, оборотів, тобто є характеристикою кількісного розвитку, а й поступове підвищення зацікавленості компаній у глобальних операціях, тобто у створенні власних глобальних мереж науково-технічної та виробничо-збутової діяльності в усьому світі.

Невирішені частини проблеми. Діяльність ТНК тісно пов'язана з інтересами держав їхнього походження. Як правило, метою країн походження провідних ТНК є забезпечення високого рівня життя своїх громадян і зміцнення сили й авторитету своєї держави на світовій арені. Але така ситуація може мати негативні наслідки для країн, що розвиваються. Також слід зазначити, що, розширюючи свою діяльність, ТНК сприяють розвитку тісних економічних зв'язків між країнами, перетворюючи міжнародну економіку на внутрішньофірмову і внутрішньогалузеву. Глобалізація економіки, у свою чергу, має переваги для ТНК, основними з яких є розширення ринку для діяльності даних компаній.

Але беззаперечним є той факт, що транснаціональний характер діяльності ТНК давно перейшов економічні кордони і впливає не тільки на економіку країн, а й на політику їхніх урядів та на стан міжнародної безпеки, тому що вони сприяють розвитку взаємозалежності різних держав [1].

Дослідження наслідків впливу діяльності таких світових організацій, як ТНК, є досить суперечливими і неоднозначними. Тому це питання викликає багато суперечок і дискусій серед багатьох спеціалістів, що займаються дослідженням сучасних міжнародних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світовий дослід у сфері транснаціонального управління висвітлено в працях Ф. Лопеза, Ла Порту, Т. Пітерса, Д. Кея, А. Силберстона, А. Шлейфера, О. Вільямсона, Р. Коуза, Т. Еггертссона, Д. Кортена, А. Алчіана, Г. Демсеца, М. Дженсена, У. Меклінга, Ф. Лопеса-де-Силанеса, Дж. Нівета, Дж. Стігліца, С. Соссьє, Дж. Колемана, А. Демба, Ф. Нойбауера, Р. Раяна, Л. Зінгалеса, С. Пішпека, С. Лемма, М. Дженсена, Дж. Коулмена та інших дослідників даного питання.

Питання національного корпоративного управління досліджували вітчизняні вчені Є. Бойко, М. Вінник, А. Гальчинський, В. Гесць, В. Голіков, В. Гриньова, В. Гуменюк, С. Давимука, М. Долішній, І. Ждан, М. Зверяков, С. Злупко, В. Євтушинський, А. Клепач, М. Мочерний, С. Науменкова, В. Нечасв, Є. Палига, Є. Панченко, Л. Пащенко, В. Пономаренко, А. Пушкар, А. Сірко, В. Щербина та інші науковці.

Тема ТНК та їх роль у світовій економіці викладена в багатьох монографіях, що присвячені проблемі глобалізації економіки, тому що утворення і ріст ТНК – це результат інтернаціоналізації економіки і розвитку світового ринку.

Ціль статті. Реальний досвід і тенденції вказують на необхідність формування більш зваженого підходу до оцінки ролі ТНК в сучасному соціально-економічному розвитку.

Такий підхід до оцінки ролі ТНК має бути розумінням того, що транснаціоналізація капіталу є закономірним процесом, який прискорює соціально-економічний розвиток. Процес транснаціоналізації сприяє поширенню нових технологій, форм організації виробництва, управління і маркетингу, введенню в обіг і ефективному використанню трудових та природних ресурсів, а також має багато інших переваг. Доцільно стверджувати, що в рамках ринкової економіки таким міжнародним корпораціям як ТНК, немає альтернативи і всі країни зацікавлені в удосконаленні їх діяльності.

Відмічаючи той факт, що ТНК займають центральне місце в сучасній світовій економіці, вони все більше впливають на міжнародні відносини і світову економіку в цілому. Але, роль ТНК в світовій економіці не може оцінюватись однозначно позитивно. Тому, аналізуючи діяльність ТНК, важливими є визначення як беззаперечно позитивних наслідків їх діяльності, так і не менш суттєвих негативних сторін.

Викладення основного матеріалу. Характеризуючи сучасні позитивні тенденції слід відзначити вплив науково-технічного прогресу на розвиток транснаціонального капіталу, який прискорює інтернаціоналізацію виробництва і ставить все нові вимоги до якісних характеристик виробництва. Ускладнюються технологічні процеси виробництва, все більше фінансових коштів витрачається на наукові дослідження. Ці процеси потребують значної концентрації капіталовкладень і збільшення місткості ринків. І саме утворення групи компаній (або багатогалузевих концернів), таких як ТНК дозволяє досягти такої значної концентрації капіталу, що й злиття компаній, але без обтяжливої та дорогої процедури злиття, яка передбачена законодавством для компаній всіх держав. Сучасні особливості інноваційної діяльності ТНК, стратегії їх технологічного розвитку, що охоплюють постійний аналіз існуючої структури ринків, дозволяють цим компаніям бути головними суб'єктами на ринку світових технологій [6].

ТНК розміщують свої головні компанії і представництва в різних країнах з врахуванням розмірів їхнього внутрішнього ринку, темпів економічного розвитку, розвиненості інфраструктури і економіко-правових факторів, не обмежуючи себе національними кордонами. Приймаюча країна зацікавлена у розвитку ТНК та отримує переваги від їх діяльності, а саме: відбувається збільшення робочих місць та значні грошові надходження до бюджету такої країни [3].

Таке положення ТНК у світовій економіці дозволяє головній компанії, що контролює групу компаній, проводити гнучку економічну політику, оперативно коригувати структуру та пріоритети виробництва, пристосовуватися до кон'юнктури ринку, випускати або пропонувати значно дешевшу продукцію, а також отримувати надприбутки [6].

Значення діяльності ТНК для світу досягло настільки високого рівня, що, поряд з позитивними, не можна не зазначити і негативні наслідки діяльності з боку транснаціональних гігантів.

Враховуючи значну ефективність, масштаби і оптимальне розташування у найбільш «вигідних країнах», а також свою багатогалузеву структуру дочірніх підприємств та філій за кордоном, ТНК мають реальну можливість уникати законодавчі обмеження держав, здійснюючи заборонену діяльність і приховуючи значну частку прибутків від оподаткування [5].

Серед негативних наслідків діяльності ТНК слід зазначити, що великі міжнародні компанії з метою підкорення закордонного ринку здебільшого подавляють національного виробника і, використовуючи робочу силу і природні ресурси даної країни, інвестують прибутки за її межі [2].

Враховуючи масштабні наслідки діяльності ТНК зауважимо, що вони відіграють провідну роль не лише у світовій економіці, але і в міжнародному політичному житті, втручаючись у формування не тільки внутрішньої, але і зовнішньої політики держав. Інтереси ТНК часто вступають в протиріччя з інтересами держави, малим та середнім бізнесом.

Економічну могутність деяких ТНК можна прирівняти до держав середніх розмірів. Як приклад можна привести американську корпорацію «Дженерал моторс», об'єми продажу якої перевищують ВВП таких країн, як Швейцарія, Австрія і Швеція разом взятих [4].

Тому можна зробити висновок, що посилення значення діяльності ТНК зумовлює послаблення значення держави, зокрема її фінансово-економічної та соціальної основ, обмежуючи тим самим самостійність держави, як такої.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що сьогодні ТНК – це найпотужніші компанії, які проникають в усі галузі економіки, займають провідне місце в світовій економіці та світовій політиці, і тому до оцінки їх діяльності не можна підходити однозначно і односторонньо.

Але впевнено можна сказати, що саме ТНК сприяють перетворенню світу в єдине ціле, де його окремі часини стають функціонально взаємозалежними і де виникають нові тенденції і закони розвитку.

Враховуючи масштаби розвитку, потужності та роль ТНК у світовій економіці і політиці країн, зокрема позитивні і негативні наслідки їх діяльності, можна стверджувати, що виникнення таких міжнародних корпорацій є закономірним кроком у розвитку міжнародної економіки та необхідним етапом сучасної реорганізації і розвитку міжнародних відносин.

Література

1. Хоменко І. Особливості впливу транснаціональних корпорацій на конкурентне середовище в економіці / І. Хоменко // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – С. 159 – 163.
2. Медведев В. Глобализация экономики: тенденции и противоречия / В. Медведев // МЭ и МО. – 2004. – № 2. – М. 9.
3. Хасбулатов Р.И. Мировая экономика: учебник для вузов. Т.1. / Р.И. Хасбулатов. М.: Экономика, 2001. – 474 с.
4. Колесов В.П., Осьмовой М.Н. Мировая экономика, экономика зарубежных стран. / В.П. Колесов, М.Н. Осьмовой. – М.: Флинта, 2000. – 240 с.

5. Ковалевский А.А. Транснациональный бизнес и развивающиеся страны / А.А. Ковалевский. – М.: Наука. – 1990. – 289 с.

6. Федияк Г. Передумови впливу транснаціональних корпорацій на обрання способів правового регулювання за їх участю / Г. Федияк // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 2. – С. 146 – 148.